

Koncepcja architektoniczno-urbanistyczna zagospodarowania części wspólnych terenów mieszkalnych osiedla przy ulicy Przemysłowej w Rybniku, w dzielnicy Paruszowiec-Piaski z zastosowaniem technik partycypacyjnych

RAPORT Z PRZEPROWADZONYCH DZIAŁAŃ SPOŁECZNYCH

Zamówienie przeprowadzone w ramach Projektu pn. „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Zamawiający:

Miasto Rybnik
ul. Bolesława Chrobrego 2
44-200 Rybnik

Opracowanie:

ARCA Biuro Projektów Urbanistyki i Architektury Michał Stangel
ul. Konarskiego 6/3, 44-100 Gliwice

Gliwice - Rybnik

Listopad 2018

Spis zawartości

1. Prezentacja i harmonogram przeprowadzonych działań	2
Harmonogram przeprowadzonych działań	2
2. Opis zastosowanej metodologii	3
Wizja lokalna w obszarze opracowania z udziałem animatorów społecznych.....	3
Konsultacje z mieszkańcami obszaru rewitalizacji i wywiad środowiskowy.....	3
Spotkania warsztatowe (konsultacyjne) z mieszkańcami.....	3
3. Wyniki prowadzonych działań i wytyczne do koncepcji zagospodarowania terenu	6
Wnioski z konsultacji z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, z wizji lokalnej oraz wywiadu środowiskowego.....	6
Wyniki spotkania warsztatowego nr 1	6
Wyniki spotkania warsztatowego nr 2.....	8
4. Opis problemów pojawiających się w trakcie realizacji zadania	8

1. Prezentacja i harmonogram przeprowadzonych działań

Działania partycypacyjne (społeczne) prowadzone były w związku z opracowaniem koncepcji architektoniczno-urbanistycznej zagospodarowania części wspólnych terenów mieszkalnych osiedla przy ulicy Przemysłowej w Rybniku, w dzielnicy Paruszowiec-Piaski, w ramach projektu „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji”.

Uczestnikami prowadzonych działań byli mieszkańcy osiedli w obszarach pilotażowych, z udziałem przedstawicieli Wydziału Rewitalizacji i Analiz Urzędu Miasta Rybnika, animatorów społecznych i koordynatorów programu „Rybnik ReWITA”; ew. także lokalnych liderów i interesariuszy oraz przedstawicieli instytucji. Ze strony zespołu projektowego ARCA Biuro Projektów Urbanistyki i Architektury Michał Stangel, w działaniach uczestniczyli:

- Główny Projektant: dr hab. inż. arch. Michał Stangel (moderator);
- Projektant: mgr inż. arch. Wojciech Zientek;

Działania społeczne poprzedzone zostały akcją informacyjną wśród mieszkańców i potencjalnych interesariuszy na tematy związane z realizowanym przedsięwzięciem, było przeprowadzone każdorazowo, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem przy użyciu następujących kanałów informacyjnych:

- Strona internetowa – www.rybnik.eu/rewitalizacja - strona projektu „Rewitalizacja miasta – nowa energia rybnickiej tradycji”;
- Facebook projektu Rybnik ReWITA - www.facebook.com/rybnikrewita;
- Plakaty/ ogłoszenia w miejscach publicznych - druk łącznie 20 szt. plakatów w formacie A3 i rozwieszenie ich w miejscach publicznych;
- Bezpośredni kontakt z mieszkańcami (rozmowy podczas wizji lokalnej i wywiadu środowiskowego oraz bezpośrednie zaproszenie wybranych interesariuszy).

Harmonogram przeprowadzonych działań

I. Wizja lokalna w obszarach opracowania z udziałem przedstawicieli Urzędu Miasta Rybnika, zespołu projektowego oraz innych osób zaangażowanych w proces rewitalizacji
23 sierpnia 2018, godz. 10.00-12.00

II. Spotkanie konsultacyjne 1 z mieszkańcami - diagnoza

Akcja informacyjna z tygodniowym wyprzedzeniem - plakaty, Facebook, bezpośrednie zaproszenia dla interesariuszy oraz mieszkańców poprzez animatorów
31 sierpnia, godz. 14.30-16.00

Miejsce spotkania: plenerowo w przestrzeni wspólnej osiedla.

III. Spotkanie konsultacyjne 2 z mieszkańcami - prezentacja wstępnej koncepcji

Akcja informacyjna z tygodniowym wyprzedzeniem - plakaty, Facebook, bezpośrednie zaproszenia dla interesariuszy oraz mieszkańców poprzez animatorów
1 października, godz. 14.00-15.30

Miejsce spotkania: plenerowo w przestrzeni wspólnej osiedla.

IV. Wystawa podsumowująca

Wystawa trwająca od 23 do 28 listopada 2018 r.

Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku Filia nr 4, ul.Za torem 3 B

Wernisaż: Piątek, 23 lipca, godz. 16.00.

Miejsce: plenerowo w przestrzeni wspólnej osiedla; a następnie Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku Filia nr 4, ul.Za torem 3 B

V. Opracowanie raportu z przeprowadzonych działań społecznych

2. Opis zastosowanej metodologii

Wizja lokalna w obszarze opracowania z udziałem animatorów społecznych

Wizja lokalna w obszarze opracowania to metoda wstępnej diagnozy przestrzeni, w której uczestnicy, wraz z „przewodnikiem”, spacerują po analizowanej przestrzeni, „zwiedzają” przestrzeń i na miejscu dzielą się swoimi spostrzeżeniami, równocześnie patrząc na znane i codziennie odwiedzane miejsca w nowy sposób. Spacer badawczy po obszarach rewitalizacji był pierwszym etapem konsultacji. Spacerowały zostały przeprowadzone z „przewodnikami” w osobach lokalnych animatorów społecznych, dobrze znających analizowane tereny.

Uczestnicy wizji lokalnej

Urząd Miejski Rybnik:

- Hanna Lach-Musioł, Wydział Rewitalizacji i Analiz;
- Beata Tomas, Wydział Rewitalizacji i Analiz.

ZGM:

- Mariusz Figura.

ARCA Biuro Projektów Urbanistyki i Architektury Michał Stangel.

- Michał Stangel, urbanista;
- Wojciech Zientek.

Konsultacje z mieszkańcami obszaru rewitalizacji i wywiad środowiskowy

Podczas prac nad koncepcją prowadzone były na bieżąco konsultacje z mieszkańcami obszaru rewitalizacji oraz najbliższego sąsiedztwa, mieszczącego się również w obszarze rewitalizacji. Wywiad środowiskowy z mieszkańcami, interesariuszami i animatorami obszaru rewitalizacji, pozwalający na szerokie rozpoznanie potrzeb użytkowników przestrzeni. Wywiad środowiskowy był prowadzony równoległe do wizyt w obszarach opracowania, w ramach inwentaryzacji fotograficznej, wizji lokalnej w obszarze opracowania z udziałem lokalnych animatorów społecznych, spotkań warsztatowych; a także potrzeb zgłaszanych na bieżąco na spotkaniach.

Spotkania warsztatowe (konsultacyjne) z mieszkańcami

Zorganizowano i przeprowadzono dwa spotkania konsultacyjne (warsztatowe) z mieszkańcami dla każdego terenu:

- Skierowane do zróżnicowanej grupy odbiorców, angażujących wszystkie grupy wiekowe i mające na celu zebranie opinii i opracowanie założeń do koncepcji projektowej;
- Zapewniające udział mieszkańców obszaru objętego koncepcją, a także działających na tym obszarze osób prowadzących działalność gospodarczą, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz pozostałych osób wyrażających chęć uczestniczenia w nim;
- Przy udziale specjalistów z dziedziny projektowania architektonicznego oraz animatorów życia społecznego.

Spotkania odbywały się z udziałem przedstawicieli zespołu projektowego, w tym moderatora oraz przedstawicieli Wydziału Rewitalizacji i Analiz Urzędu Miasta Rybnika, animatora społecznego programu „Rybnik reWITA”. Każde spotkanie trwało ok. 2 godzin. Celem spotkań konsultacyjnych było podjęcie społecznej dyskusji nad rolą i wizją zagospodarowania obszarów rewitalizacji w Rybniku. Spotkania pozwoliły na przedstawienie zainteresowanym wstępnie zdiagnozowanych uwarunkowań, podjęcie z ich udziałem

dyskusji nad poszczególnymi kwestiami dotyczącymi pożądanego sposobu funkcjonowania i zagospodarowania obszarów oraz na sformułowanie wniosków dotyczących czynników i scenariuszy rozwoju. Przyjęcie takiego trybu pracy miało na celu zminimalizowanie ryzyka pojawienia się zarzutów społecznych do koncepcji oraz na zbudowanie atmosfery sprzyjającej prowadzeniu procesów rozwojowych miasta w sposób uwzględniający poglądy, opinie i interesy wszystkich zainteresowanych stron.

Spotkanie konsultacyjne połączone z pracą metodą warsztatową pozwoliło na włączenie mieszkańców w proces projektowy, dając możliwość wypowiedzenia się na równych zasadach. W trakcie spotkania konsultacyjnego grupa złożona z przedstawicieli mieszkańców i innych interesariuszy – pracując według zaproponowanego harmonogramu zapoznała się z założeniami projektu oraz wypracowała wnioski i postulaty na potrzeby koncepcji. Prace warsztatowe odbywały się według ustalonych zasad:

- *Praca metodą partycypacyjną – z bezpośrednim udziałem wszystkich zainteresowanych;*
- *Wszyscy uczestnicy warsztatów mają takie samo prawo głosu – nie ma osób w sposób szczególny uprzywilejowanych;*
- *Każdy uczestnik warsztatów aktywnie bierze udział w pracach – nikt nie ma statusu biernego obserwatora;*
- *Staramy się przedstawić pomysły i opinie naszej pracy w sposób zrozumiały i czytelny dla wszystkich;*
- *Pracujemy na zasadzie burzy mózgów – nie wstydzimy się pomysłów i opinii;*
- *Pomysły przedstawiamy w formie zapisów tekstowych; ew. z oznaczeniem na roboczej mapie;*
- *Dyskutujemy na temat poglądów, nie na temat osób je wygłaszających.*

Przeprowadzone zostały dwa spotkania konsultacyjne z użyciem materiałów mapowych, materiałów do moderacji wizualnej; oraz wizualizacji propozycji zagospodarowania (spotkanie 2).

Spotkanie konsultacyjne 1 - diagnoza, zbieranie informacji

Zdecydowano w uzgodnieniu z Zamawiającym, że spotkanie odbędzie się w plenerze, w przestrzeni wspólnej osiedli, będącej przedmiotem opracowania koncepcji. W trakcie spotkania grupa złożona z przedstawicieli mieszkańców i innych interesariuszy, a także przedstawicieli Wydziału Rewitalizacji i Analiz Urzędu Miasta Rybnika jak również animatora społecznego „Rybnik reWITA”, pracując według zaproponowanego harmonogramu zapoznała się z założeniami projektu, oraz wypracowała konkluzje na potrzeby koncepcji. Uwagi te miały charakter różnorodny; natomiast moderatorzy dążyli do ich strukturalizacji w formie możliwej do wprowadzenia w przygotowywanej koncepcji.

W wyniku spotkań warsztatowych określone zostały:

- Potrzeby, aspiracje i oczekiwania mieszkańców;
- Założenia, co do dystrybucji poszczególnych rodzajów programu funkcjonalnego w poszczególnych miejscach;
- Założenia, co do lokalizacji, rodzaju i charakteru głównych elementów zagospodarowania przestrzeni wspólnej.

Ramowa struktura spotkania warsztatowego nr 1

- Przywitanie uczestników, wprowadzenie i przedstawienie sposobu pracy;
- Wprowadzenie do problematyki oraz do kwestii wymagających dyskusji;
- Prezentacja uprzednio zdiagnozowanych potencjałów i problemów;
- Przeprowadzenie sesji warsztatowej na temat potrzeb i aspiracji mieszkańców;

- Dyskusja plenarna na temat zgłaszanych kwestii (problemów/propozycji);
- Podsumowanie spotkania konsultacyjnego i jego wyników przez moderatora;
- Przedstawienie dalszego ciągu postępowania w ramach projektu i zapowiedź następnego spotkania z mieszkańcami.

Spotkanie konsultacyjne 2 - prezentacja wstępnych założeń koncepcji oraz prezentacja i weryfikacja wstępnych rozwiązań; dyskusja nad przyjętymi rozwiązaniami

Zdecydowano w uzgodnieniu z Zamawiającym, że spotkanie odbędzie się w plenerze, w przestrzeni wspólnej osiedla, będącej przedmiotem opracowania koncepcji. Taka metoda pracy pozwoliła na zachęcenie większej ilości mieszkańców do udziału w konsultacjach, a także pozwoliła na bezpośrednie odniesienie się do stanu istniejącego. (Każdorazowo na wypadek deszczu przygotowane było także alternatywne miejsce w budynku, w obszarze rewitalizacji).

Prezentacja plenerowa składała się z ustawionych na rozkładanych stołach 5 plansz roboczych, zawierających:

- Wnioski z poprzedniego spotkania warsztatowego wraz z dokumentacją fotograficzną;
- Mapę obszaru opracowania z oznaczeniem kwestii problemowych;
- Analizę fotograficzną obszaru opracowania;
- Zdjęcia obszaru opracowania z powietrza;
- Rysunek roboczej koncepcji (w tym rozwiązań wariantowych);
- Opis roboczej koncepcji;
- Wizualizacje propozycji zagospodarowania (w tym rozwiązań wariantowych);
- Przykłady referencyjne elementów zagospodarowania.

Koncepcja była zaprezentowana, omawiana oraz dyskutowana na bieżąco z mieszkańcami, a wnioski i uwagi zapisywane i naklejane bezpośrednio na planszach, przy danych rozwiązaniach, co pozwoliło ukierunkować dyskusję, a w przypadku kwestii spornych dążyć do znalezienia kompromisu lub ew. sprecyzowania, co jest dokładnie kwestią sporną i z jakich potrzeb kwestie te wynikają.

Wystawa

Po zakończeniu prac projektowych zorganizowano wystawę w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Rybniku, Filii nr 4. Wernisaż z publiczną prezentacją koncepcji odbył się plenerowo w przestrzeni wspólnej osiedla, a następnie plansze zostały przeniesione i wyeksponowane w bibliotece. Spotkanie poświęcone prezentacji wyników koncepcji było otwarte dla mieszkańców Rybnika. Na spotkanie zostali zaproszeni mieszkańcy oraz przedstawiciele mediów lokalnych.

3. Wyniki prowadzonych działań i wytyczne do koncepcji zagospodarowania terenu

Wnioski z konsultacji z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, z wizji lokalnej oraz wywiadu środowiskowego

Potencjał:

- Budynki w stosunkowo dobrym stanie technicznym;
- Sąsiedztwo: park, staw, tężnia;
- Sklepy o różnym profilu (spożywcze, multimedialne);
- Bliskość "Magicznej Silesii";
- Tereny otwarte; zieleń, plac zabaw;
- Kameralna skala wnętrza podwórkowych;
- Budynki gospodarcze;
- Widoczna oddolna aktywność mieszkańców w zagospodarowaniu przestrzeni - miejsca do siedzenia, ogródki, donice, ozdabianie drzwi komórek malunkami;
- Aktywność mieszkańców: festyn, piknik.

Problemy:

- Auta parkujące na trawie;
- Nieutwardzone przejazdy;
- Pustostany;
- Graffiti;
- Nieuporządkowane miejsca składowania odpadów;
- Zły stan techniczny budynków gospodarczych;
- Brak miejsc do siedzenia (poza pobliskim parkiem);
- Przystanek autobusowy oddalony;
- Brak kawiarni/ogrodka gastronomicznego;
- Droga dojazdowa do zakładów przemysłowych przez osiedle
- *Zagrożenie – planowana w MPZP droga główna, przechodząca przez pobliski park;*
- *Antagonizmy pomiędzy mieszkańcami różnych części osiedla ("górne bloki/dolne bloki"); nieufność mieszkanki w stosunku do stowarzyszenia 17;*
- *Brak utwardzonych ścieżek w miejscach uczęszczanych przez ludzi (tzw. „przeputy”);*
- *Nawierzchnie alejek parkowych wymagające poprawek.*

Wstępne pomysły/oczekiwania:

- Ogrózenie placu zabaw;
- Oświetlenie;
- Powiązanie „Magicznej Silesii” z pobliskim podwórkiem;
- Powiązanie parku z pobliskim zbiornikiem wodnym;
- Udostępnienie stawu (pomosty, kajaki);
- Utwardzenie odcinków dróg;
- Utwardzenie „przedeptów”;
- Uporządkowanie miejsc postojowych;
- Z poprzednich warsztatów "miejsce do tańca/scena"; bankomat
- Kosze na śmieci;
- Boisko na pustym terenie w parku.

Wyniki spotkania warsztatowego nr 1

W spotkaniu wzięły udział 32 osoby.

Potencjały miejsca wskazane przez mieszkańców:

- Bliskość atrakcji tj. tężnia, zbiornik wodny;
- Duża ilość przestrzeni zielonych;
- Komórki/ schowki przy budynkach;
- Sąsiedztwo parku;
- "Blisko do pracy".

Problemy miejsca wskazane przez mieszkańców:

- Niektóre budynki gospodarcze w złym stanie technicznym;
- Samochody parkujące pod oknami;
- Słabe oświetlenie osiedla (przy budynkach gospodarczych oraz parku);
- Brak odpowiedniej liczby miejsc do siedzenia (brak ławek);
- Otwarte kontenery na śmieci – nieuporządkowane miejsca składowania odpadów
- Zaśmiecone trawniki;
- Nieliczni kierowcy poruszający się z dużą prędkością;
- Duża liczba psów i niesprzątający po nich właściciele;
- Mentalny podział w świadomości mieszkańców osiedla na część lepszą i gorszą [lepsza góra "vipy" i dół "patologia"];
- wandalizm - graffiti, demolowanie klatek, śmiecenie, kradzieże nasadzeń;
- Przypadki patologii (według części mieszkańców).

Propozycje zmian wskazane przez mieszkańców:

- Ogrodzenie placu zabaw;
- Drugi plac zabaw w górnej części osiedla;
- Doposażenie istniejącego placu zabaw;
 - powiększenie piaskownicy;
 - dodatkowe huśtawki;
 - górki do wspinaczki;
 - większa zjeżdżalnia;
 - zamek;
 - trampolina;
- Ogrodzenie zbiornika wodnego (według części mieszkańców);
- Stworzenie możliwości korzystania ze zbiornika (rowerki wodne, kajaki);
- Utworzenie większej liczby połączeń autobusowych;
- Postawienie wiaty przystankowej;
- Urozmaicenie/ wzbogacenie szaty roślinnej osiedla:
 - dodatkowe drzewa;
 - klomby, rabaty kwiatowe;
 - "rzeźby kwietne";
- Mała przestrzeń dla młodzieży np. do street workout'u i/lub parkouru;
- Pumptrack;
- Boisko wielofunkcyjne z piłkochwytem;
- Doświetlenie przestrzeni pomiędzy budynkami a także ścieżek parkowych;
- Wyodrębnienie przestrzeni półprywatnej w przestrzeni pomiędzy budynkami gospodarczymi a budynkami mieszkalnymi;
- Wydzielenie parkingów przy budynkach;
- Dodatkowe stoliki i ławeczki;
- Progi zwalniające;
- Odnowienie budynków gospodarczych;
- Zbudowanie sceny plenerowej na festyny;
- Zamknięcie, uporządkowanie śmietników;
- Pojemniki na psie odchody (wraz ze stosowaną kampanią / akcją społeczną propagującą stosowne zachowania właścicieli psów);
- Opcjonalnie inne udogodnienia dla psów - "psi wybieg".

Wyniki spotkania warsztatowego nr 2

W spotkaniu wzięło udział 15 osób.

Generalnie przeważająca akceptacja zaproponowanych rozwiązań.

Uwagi uszczegóławiające:

- Sugestia, że przydałoby się boisko do siatkówki, albo chociaż siatka;
- Barierki przy ulicy w pobliżu piekarni uniemożliwiające parkowanie samochodom;
- Dodatkowe latarnie w przestrzeni parkowej;
- Więcej donic z kwiatami, krzewów ozdobnych i rabat kwiatowych w przestrzeni osiedla;
- Prośba o zmianę lokalizacji projektowanej altanki – proponowana lokalizacja na północ od budynku nr 27 w strefie parkowej pod drzewami (obecnie miejsce używane przez mieszkańców);
- Zwrócenie uwagi na niektóre ogródki zagospodarowane przez mieszkańców nieuwzględnione w koncepcji;
- Zwrócenie uwagi mieszkańców na słuszość użycia monitoringu przy kluczowych elementach zagospodarowania terenu;
- Prośba o barierki wzdłuż całej długości stawu przy osiedlu - po dyskusji mieszkańcy zgodzili się, że ogrodzenie powiększonego placu zabaw będzie wystarczające, by chronić dzieci przed ew. wypadnięciem do stawu;
- Rozmowa o ew. alternatywnych sposobach ograniczenia prędkości samochodów na drogach na osiedlu (oprócz proponowanych progów zwalniających także ew. zawężenia drogi, "mijanki" - nie wskazane ze względu na okresowy duży ruch do/z zakładów przemysłowych - który powinien być wolny, ale płynny).

Wnioski:

- Ogólna akceptacja proponowanych rozwiązań;
- Ograniczenie parkowania w osiedlowej części ulicy przemysłowej przy pomocy donic;
- Uwzględnienie uwag dotyczących wzbogacenia szaty roślinnej osiedla;
- Uwzględnienie uwag dot. rozmieszczenia altan.

4. Opis problemów pojawiających się w trakcie realizacji zadania

Podczas realizacji działań partycypacyjnych (społecznych) prowadzonych w związku z opracowaniem koncepcji nie napotkano szczególnych problemów. Uczestnicy spotkań byli generalnie pozytywnie nastawieni do koncepcji. Zdecydowanie sprawdziło się przeprowadzenie warsztatów bezpośrednio na obszarze opracowania oraz dostosowanie terminu pierwszych warsztatów do festynu sąsiedzkiego, co zapewniło wysoką frekwencję.